

קונטרס

הטוב מִשְׁתַּלֵּם

בו תבאר מעלת מדת הטוב, שאדם הולך תמיד בדרך טובה, הן עם עצמו, הן עם זולתו והן בביתו, אשר על-ידי-זה יתברך מפי אל עליון, וימשך עליו הטוב הגנוז שבכל העולמות.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון

בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אגיס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תוכב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מִי שְׁמַרְגִּיל עֲצָמוֹ לְלַכֵּת
תָּמִיד בְּדַרְךְ הַטּוֹב עִם הַזּוֹלָת, הוּא רַק יַצְלִיחַ.
וְלִכֵּן מִשְׁתַּלֵּם לְהִיּוֹת אִישׁ טוֹב, כִּי רַבְּנוּ ז"ל אָמַר
(לְקוּטֵי־מוֹהַר"ן, חֵלֶק א', סִימָן כט): טוֹב הַכֹּל חֲפִצִּים
לְשִׁמְעַע; וְלִכֵּן הַטּוֹב מִשְׁתַּלֵּם — הֵן לְדַבֵּר
טוֹב עִם זּוֹלָתוֹ וְהֵן לְהִיּוֹת טוֹב לְכֹל, לְבִסּוּף
זֶה מִשְׁתַּלֵּם, וְקוֹנֶה לְעֲצָמוֹ הַמּוֹן יְדִידִים
וּמַעְרִיצִים.

(אמרי־מוהרא"ש, חלק ב', סימן תשב)

קונטרס

הטוב משתלם

.א.

טוב עם עצמו

בני ובנותי היקרים! עליכם לדעת, אשר מדת הטוב היא המדה היקרה ביותר שיש בעולם, הינו שירגיל אדם את עצמו להיות טוב, כי גם הקדוש-ברוך הוא נקרא טוב, כמו שפכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", פי זוהי מדתו יתברך, טוב לכלם; הוא יתברך נותן לנו חיות, נותן לנו אויר לנשם, נותן לנו בריאות, נותן לנו לאכל ולשתות. ואדם צריך להרגיל את עצמו ללכת בדרכי המקום ברוך הוא וברוך שמו, להיות טוב עם עצמו; אין זו חכמה, שאדם יפיל את עצמו, ויהיה תמיד ממרמר ובמרה שחורה, כאלו זהו סוף העולם, כאלו לי לא יהיה טוב בחיים, כאלו לא אראה לעולם את

האור בקצה המנהרה; כי אסור לאדם לחיות באפן הזה — להיות איש רע ובליעל עם עצמו, אלא עליו לדון את עצמו לכף זכות. כמו שרבנו ז"ל אומר (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן רפב), שכל אדם צריך לבקש ולחפש ולמצא בעצמו נקדה טובה ששם איננו רשע, ועל-ידי-זה יצא מהרע, ובאמת יפנס לטוב. וכך צריך אדם לחיות — להסתפל תמיד על הטוב שבו, כי אין זו חכמה לשבר את עצמו, להפיל עצמו ביאוש, ולשנא את עצמו, אלא עקר החכמה לילף עם מדת הטוב כלפי עצמו, ולידע, שעדין אינני הגרוע ביותר, עדין אינני ה'לא יצלח' והבטלן ביותר, וכן כל מיני פנויים ושמות גנאי שישנם, וטבע בן-אדם להלבישם על עצמו, וליחסם כלפיו. כי אם אדם חי בצורה כזו — לחפש בעצמו תמיד את הטוב, אף שיהיה מלא רע, לבסוף יזכה להגיע אל הטוב. ומהו הטוב? טוב זה אלקות, הקדוש-ברוך-הוא מחיה ומתהוה ומקיים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, זה עצם אלקות, אלא בהתלבשות הזו שלפי מראה עינינו, כי הכל הוא אלקות; על-כן אם אדם מכניס בעצמו ידיעה זו, שכל הבריאה כלה היא רק אלקות, אזי למה לי לחפש את הרע שבי?! אשר אלו הקלפות והסטרא אחרא, המעלימים ומסתירים את האור אין סוף ברוך הוא, טוב לי יותר להוריד את הקלפות, ההסתרות

הטוב משתלם

קצט

והטמאה שמעלימים ומסתירים את הקדוש-ברוך-הוא שהוא הטוב. על-כן צריך אדם להרגיל עצמו להסתכל ולהתבונן רק על הטוב שיש בו, ואף שכלם שברו אותו, מעת שהיה ילד פּעוּט, עד גיל ההתבגרות, אשר תמיד אמרו כלם, שאיננו שוה מאומה, ולא יצא ממנו כלום, וכן כל מיני לשונות שעוררו את הרע שבו, עם כל זאת עקר גדלת בר ישראל, שרק יחפש את הטוב שיש בו. לזאת אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה ג): אין הקדוש-ברוך-הוא מיחד שמו על הרעה אלא על הטובה; אם אדם תמיד מסתכל רק על הטוב שיש בו, ואינו משפיל עצמו ומתיאש מחייו, ואיננו שונא את עצמו, אזי הקדוש-ברוך-הוא משרה שכנתו עליו. ולהפך, אם, חס ושלום, אדם שובר את עצמו ומתיאש מחייו, וחושב שממנו לא יצא מאומה, אזי אינו נעשה כלי לקבל בו אלקות, ואין הקדוש-ברוך-הוא משרה שכנתו בו. לכן צריך אדם להרגיל עצמו בכל מיני אפנים שבעולם, למצא רק את הטוב שיש בו, ואפלו אם עוברים עליו צרות ויסורים ומרירות ועגמת נפש, עליו להרגיל את עצמו לומר את מאמר התנא הקדוש רבי עקיבא (ברכות ס): כל מה דעביד רחמנא לטב עביד; עוברים עלי כל-כף הרבה צרות ויסורים ומרירות, נדמה לי כי הנה סוף העולם, נראה לי, כי הכל שחור, נדמה לי שאצא מזה העולם, מרב

צרות ותלאות שעוברות עלי, ובטוח אני שנסתיימו חיי. בא התנא רבי עקיבא ואומר: אפלו שיקרה לך מה שיקרה, הרגו לך את החמור, אין לך על מה לרכב — הרכב התקלקל, התרנגול נטרף — אין לך שעון מעורר, אינך יודע היכן אתה, הנר כבה — אינך רואה דבר, חשך בעדך ולא אור. היש מצב רע יותר מזה? עם כל זאת אומר התנא: כל מה שעשה עמך הקדוש-ברוך-הוא עד עתה — הכל לטובה. אם ירגיל אדם לילך בצורה כזו — לחפש ולבקש רק את הטוב שבו, ולדעת שכל מה שעושה הקדוש-ברוך-הוא — זהו לטובה, אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן ד'), הרי זה מעין עולם הבא, הינו שאדם מרגיש עולם הבא בעולם הזה; שיודע שאפלו הרע שבו זה כפסא לטוב, זו הארת העולם הבא בעולם הזה. לכן מברכים על הרע "ברוך דין האמת", כששומע אדם בשורה רעה, או קורה עמו מקרה רע, אומר: מה שאתה עושה, רבנו של עולם, הכל בדין אמת וצדק, ואתה יודע מה שאתה עושה; אף שקשה לאדם לקבל את זאת. ולהפך — כשמקבל אדם בשורה טובה, או באה לו ישועה גדולה, או נולד לו בן, צריך לברך: "הטוב והמיטיב"; איזה טוב אתה, רבנו של עולם וכיו'. אף אין זו השלמות, אלא עקר השלמות לעתיד לבוא, כשיתגלה אורו יתברך לכל העולם כלו, וכלם ידעו

מהקדוש-ברוך-הוא, אֲזִי עַל כָּל דָּבָר יַעֲשֵׂוּ בְרָכָה:
 'הטוב והמיטיב', כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (פְּסוּחִים)
 (נ.): הָעוֹלָם הַזֶּה עַל בְּשׂוּרוֹת טוֹבוֹת אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ הַטוֹב
 וְהַמִּיטִיב' וְעַל בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת',
 לָעוֹלָם הַבָּא כְּלוּ 'הטוב והמיטיב'; הֵינּוּ אֵין רַע יוֹתֵר,
 כִּי אֲסוּר לָאָדָם לְהִשְׁפִּיל עַצְמוֹ, לְשַׁבֵּר עַצְמוֹ, וְלַעֲקֹר
 עַצְמוֹ מִשְׁרָשׁוֹ, אֲלֵא יִדַע שְׁכָל מַה שְּׁסַבֵּב עִמּוֹ הַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא, זֶהוּ לְטוֹבָה גְדוֹלָה. אִם הִצְרַכְתִּי לַעֲבֹר אֶת
 הַשְּׁלֵב הַקָּשֶׁה הַזֶּה שְׁעַבְרְתִּי בַּחַיִּים, אִם הִצְרַכְתִּי לְסַבֵּל
 אֶת הַסִּבָּל הַנּוֹרָא שְׁסַבְּלִתִּי בַּחַיִּים, סִימָן שֶׁהַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא רוֹצֵה לְרְאוֹת מִמֶּנִּי מִשְׁהוֹ, וְאִיךָ אֲנִי יָכוֹל
 לְהִתְחַזֵּק וּלְחַזֵּק אֲחֵרִים. לְזֹאת אוֹמְרִים חַכְמֵינוּ
 הַקְדוּשִׁים (שׁוֹחֵר טוֹב, תְּהִלִּים ז'): אֵין אָדָם נִקְרָא צַדִּיק,
 אֲלֵא אִם-כֵּן הוּא טוֹב; כְּשֶׁאָדָם תָּמִיד טוֹב, הָרִי זֶה
 נִקְרָא צַדִּיק. כִּי עַל כָּל אָדָם לְמַצָּא טוֹב אֲצֵל עַצְמוֹ,
 וּלְבַל יִתְיַאֵשׁ בַּמַּצָּבִים הַכִּי קָשִׁים. אֶף שְׁאֲנִי יוֹדֵעַ
 שְׁכּוֹאֵב לְךָ מְאֹד, הָעֲנִין הַזֶּה שׁוֹבֵר אוֹתְךָ בְּמְאֹד מְאֹד,
 וְאִתָּה נִמְצָא בְּמַצָּב הַכִּי קָשֶׁה בַּחַיִּים, וְהִתְיַאֵשְׁתָּ מִחַיִּיךָ,
 שְׁבֵרוּ אוֹתְךָ כָּלֵם, הַשְּׁלִיכוּךָ אַחַר גֹּוֹם, גְּדוּ אוֹתְךָ
 לְגַמְרִי, אֶף-עַל-פִּי-כֵן הִיָּה חָכֵם, וְתַחֲפֵשׂ רַק אֶת הַטוֹב
 שֵׁישׁ בְּךָ. וּמַהוּ הַטוֹב? הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ; כִּי
 בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד נִמְצָא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי בְּכָל
 תְּנוּעָה וְתַנוּעָה שָׁם אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֵין שׁוֹם

מְצִיאוֹת בְּלַעֲדֵי יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, כִּי הַכֹּל אֱלֻקוֹת וְאֱלֻקוֹת
הוּא הַכֹּל. וְאִם אָדָם זֹכֶה וּמְכַנִּים בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ,
אֲזִי הוּא הֵכִי מְאֹשֶׁר, כִּי נַעֲשֶׂה כִּסָּא לְאֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ.
לְזֹאת, אֲשֶׁרִי הָאָדָם הַזֹּכֶה לְדוֹן אֶת עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת
תָּמִיד, וְכָל הַצָּרוֹת וְכָל הַבְּעִיּוֹת, וְכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו,
הוּא מְשַׁתְּדֵל לְהִתְחַזֵּק וְלִמְצָא אֶת הַטוֹב בָּהֶם, אֲזִי יְכוּל
לְפַתַּח אֶת פִּיו, וּלְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ כַּאֲשֶׁר מְדַבְּרִים
אִישׁ עִם רֵעֵהוּ וְהֵבֵן אֶל אָבִיו. כִּי לָמָּה אָדָם אֵינוֹ מְדַבֵּר
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ? לָמָּה אָדָם נֶעְתָּק וְנִתְרַחַק לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן? מַחֲמַת שְׁשׁוֹנָא אֶת עֲצָמוֹ, מִפְּנֵי
שְׂאִינוֹ יְכוּל לְסַבֵּל אֶת עֲצָמוֹ; כִּי אִם אָדָם הֵיךָ מוֹצֵא
רַק אֶת הַטוֹב בְּעֲצָמוֹ, הֵיךָ אוֹהֵב אֶת עֲצָמוֹ, אֲשֶׁר זֶה
מְצוּה לְאַהֵב אֶת עֲצָמוֹ, וְלִדְעַת שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
נִמְצָא אֶצְלוֹ. וְכַשְׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ, אִתּוֹ
וְאֶצְלוֹ, אֲזִי מִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו, וּבִרְגַע זֶה, אָדָם מוֹצֵא
עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם אַחֵר לְגַמְרֵי, וְיְכוּל לְהִסְתַּוֵּבֵב בְּזֶה הָעוֹלָם
בֵּין הַבְּרִיּוֹת, בֵּין בְּנֵי-אָדָם, וְאֶף-עַל-פִּי-כֵן חֵי חַיֵּי
עוֹלָם הֵבֵא בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מְשַׁתְּעֵשֶׂע בְּשַׁעֲשׁוּעַ
דְּמִלְכָּא, מְשַׁתְּעֵשֶׂע בְּאוֹר אֱלֻקֵי, וְאִז הוּא טוֹב לְעֲצָמוֹ
וְטוֹב לְאַחֲרִים. וְלִהְפֹךְ — כַּשְׁאָדָם מְמַרְמֵר, מְלֵא
קִשְׁיוֹת וּסְפָקוֹת עַל עֲצָמוֹ, אֲזִי אֵינוֹ יְכוּל לְסַבֵּל אֶת אֶף
אֶחָד, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (שְׁמוֹת טז, כג): "וַיָּבֵאוּ מִרְתָּה וְלֹא
יָכְלוּ לְשַׁתּוֹת מִיָּם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הֵם, עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ

מָרָה". כְּשֶׁאָדָם מְמַרְמֵר עַל עֲצָמוֹ, אֵינוֹ יְכוּל לְסַבֵּל אֶת עֲצָמוֹ, אֲזִי כָּל חַיֵּי מָרִים וּמְרוּרִים, וְאֵינוֹ רוֹאֶה טוֹב כָּלֵל וּכְלָל, רַק רַע כָּל הַיּוֹם, מִמֵּילָא יֵשׁ לוֹ קִשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְלִבּוֹ מִתְעַקֵּם, עַד שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאֲזִי הוּא הָאֲמֵלֵל בְּיוֹתֵר, כִּי אֵין לוֹ קֶשֶׁר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵין אֶסוֹן גָּדוֹל מִזֶּה – כְּשֶׁאָדָם נֶעְתָּק מִמְּנוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאֵין לוֹ אֵל מִי לְפָנוֹת בְּעַת צָרָה, לֹא-כֵן אִם מִסִּתְּפֵל אָדָם רַק עַל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ בוֹ, שְׁנֵה הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ, שְׂמִחָה וּמְהִירָה וּמְקַיֵּם אוֹתוֹ בְּכָל רִגַע, וּמִתְחִיל לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְיודֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ תָּמִיד אֵל מִי לְפָנוֹת בְּעַת מְצוּקָה, אֵין עוֹד מְאֹשֵׁר יוֹתֵר מִמְּנוֹ. לְזֹאת, אֲשֶׁרִי הָאָדָם שֶׁדָּן אֶת עֲצָמוֹ תָּמִיד לְכַף זְכוּת, אֵפְלוֹ בַּמְּצָבִים הַקְּשִׁים בְּיוֹתֵר, אֵינוֹ נוֹפֵל בְּיָאוֹשׁ, אֲלֵא מְחַפֵּשׁ וּמְבַקֵּשׁ וּמוֹצֵא אֶת הַטּוֹב בְּעֲצָמוֹ, אֲזִי יְכוּל תָּמִיד לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלוֹ. כִּי אֵין עוֹד דָּבָר יוֹתֵר טוֹב לְאָדָם כְּמוֹ שְׂיוּצָא לַחוּץ לְטִיֵּל בְּשָׂדֵה, בֵּין הָרִים וּגְבָעוֹת, וּמִתְחִיל לְדַבֵּר אֵל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּשִׁפְהַ שְׂרָגִיל בָּהּ, יֵשׁ לוֹ אֵל מִי לְפָנוֹת, כִּי יודֵעַ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא פֹה אִתּוֹ, וְאֲזִי הוּא הַמְּאֹשֵׁר בְּיוֹתֵר בְּחַיִּים, וּמְרַגֵּישׁ טַעַם הָעוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵין אֲצֵלוֹ רַע רַק טוֹב בְּלִבָּד, אֵין אֲכַפְתַּ לּוֹ מֵאַף אֶחָד הַרוּצָה לְשַׁכְּרוֹ, אֵין אֲכַפְתַּ לּוֹ מִשּׁוֹם בְּרִיָּה הַיּוֹצֵרֶת שְׁחֹר וְחֶשֶׁף לְפָנָיו, וְרוּצָה לְהַפִּילוֹ בְּנוֹקְבָא דְתַהוֹמָא

רָבָא, הוּא בּוֹרַח רַק אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, וְאִז הוּא הַמְאֹשֵׁר
בְּיוֹתֵר, וְזֶהוּ הַטּוֹב שֶׁאֲדָם צָרִיךְ לֵילֵךְ עִם עֲצָמוֹ.

ב.

טוב עם הזולת

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, עֲלֵיכֶם לְדַעַת, כְּשֶׁאֲדָם זוֹכָה
וַיֵּשׁ לוֹ שְׁלֵמוֹת הַדַּעַת, וַיּוֹדַע בִּידִיעָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת,
שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל
הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר — הֵם
אֱלֻקוֹת, מֵה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת — זֶהוּ אֱלֻקוֹת, אֵינּוּ רוֹאָה
כְּלוּם רַק רוֹחֲנִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹת, מֵה שֶׁאֲזַנְיוֹ שׁוֹמְעוֹת,
אֵינָן שׁוֹמְעוֹת כִּי אִם אֱלֻקוֹת, שׁוֹמְעֵ אֶת קוֹלוֹ יִתְבַרֵךְ
מִתּוֹךְ הַבְּרִיָּאָה, אִפּוֹ אֵינּוּ נוֹשֵׁם רַק אֱלֻקוֹת, שֶׁזֶּהוּ לְשׁוֹן
'אֲוִיר' — אִוֵּר י', סוּד אִוֵּר הַחֲכָמָה, פִּיּוֹ אֵינּוּ מְדַבֵּר
כְּלוּם רַק מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כְּשֶׁאֲדָם מַגִּיעַ לְמִדְרָגָה
כְּזוֹ, שֶׁכָּל-כֶּף דְּבוּק בּוֹ יִתְבַרֵךְ, שֶׁאֵינּוּ רוֹאָה, אֵינּוּ
שׁוֹמְעֵ, אֵינּוּ מְרַגִּישׁ, אֵינּוּ נוֹשֵׁם רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, אֲזַי אֶפְלוֹ כְּשֶׁמְדַבֵּר עִם בְּנֵי-אָדָם מְדַבֵּר אִז אֵלָיו
יִתְבַרֵךְ, וְאֲדָם כְּזֶה תָּמִיד יַעֲשֶׂה טוֹב לְבְרִיּוֹת, יַעֲשֶׂה
טוֹב לְזוּלָתוֹ, יִמְסֹר נַפְשׁוֹ בְּשֶׁבִיל יְהוּדֵי שְׁנֵי, וְזֶה מוֹרָה
וּמַגְלָה שֶׁאֲדָם זֶה הוּא כְּלוֹ טוֹב. וְזֶהוּ שֶׁכֶּתוּב אֶצְל
מֹשֶׁה רַבְּנוֹ בְּשַׁעַת שְׁנוּלָד (שְׁמוֹת ב, ב): "וַתֵּרָא אוֹתוֹ כִּי

הטוב משתלם

רה

טוב הוא", אומרים חכמינו הקדושים (שמות רבה, פרשה א', סימן כ'): טוביה שמו, כי היה רק טוב. משה רבנו היה שמו טוביה, עצם הטוב. בעבור זה זכה להגיע אל המדרגה העליונה ביותר שבשם ודם יכול לזכות, עד שהתורה הקדושה מעידה (דברים לד, י): "ולא קם בישראל עוד נביא כמשה, אשר ידעו הוי"ה פנים אל פנים". כיצד הגיע למדרגתו? כי נולד עם טוב. "ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא", אומר רש"י: כשנולד נתמלא הבית כלו אור; כי מי שהולך בדרך טובה עם אחרים, וכל כלו התגלמות הטוב, אזי עושה אור בחיים. כי אנשים הולכים שבורים ורצוצים, אין היום אדם שלא יעבר עליו איזה משבר בחיים, רחמנא לצלן, זה מסתובב רוק וזאת רוקה, אשר אין עוד צער כצערם, שנכשלים בעברות חמורות, רחמנא לישזבן, רק מחמת שלא התחננו, איזו מרירות היא זו, איזה צער וכאב נורא זה, כשמסתובבים בדרך ונכשלים בעוונות חמורים, הרי אין כדאי להיות בזה העולם אפלו רגע אחד ולהכשל בפגם הברית, על-כן אין צער גדול יותר מזה שלא מצא אדם זיוגו. והנה מסתובבים אנשים שהתחננו כבר, ואין להם ילדים, לא זכו לזרע של קימא, אשר מי שאין לו בנים — חשוב כמת, וזהו צער נורא ואים, שבים הביתה ורואים רק ארבעה קירות, הבית ריק. ויש אנשים שנתנם הקדוש-ברוך-

הוא ילדים, ואינם זוכים לנחת מילדים, הילדים אינם הולכים בדרך טובה, חוטאים בחטאים חמורים, עד שמסיימים בבית-ספר, השם ישמר, איזה צער הוא זה להורים, עד שאוכלים עצמם חיים. ומי אומר, כשרחמנא לצלן, נולד בן או בת שאינם בריאים, זו הקללה הגדולה ביותר שיש, איזה צער וכאב הוא זה, כשאין לאדם ילדים בריאים, זה כואב עד מאד, עד שמתאשים לגמרי מהחיים. ויש בני-אדם המסתובבים עניים מרודים, אין להם מה לאכול, הסתבכו בחובות, הנושים רודפים אחריהם, מעקלים חפציהם, וישנם אף כאלו שאין להם כלום, ואף מזה הוציאו, מחמת שהשליכו אותם חוץ לביתם, והם תלויים ועומדים, היש צער קשה מזה?! הלא חכמינו הקדושים אומרים (ירושלמי מועד קטן, פרק ב', הלכה ד'): שמחה לאדם בשעה שהוא דר בשלו; וכן יש הרבה צרות ויסורים ומרירות שעוברים על בני-אדם, עד שהתיאשו מהחיים, והנה בא אדם טוב, ומשתדל לעודד ולחזק ולדבר על לבם, היש מדרגה גדולה יותר מזו, ממדת הטוב, שאדם הוא איש טוב?! מוסר נפשו בעבור רוקים ורוקות ומשדכם! הולך לו בחיים שימצאו זיוגם, שינצלו מעברות! היש אדם טוב יותר ממי שהלך וזכה את בני ובנות ישראל וחתנם, ובפרט בגיל צעיר, כדי שלא ידעו מהו חטא ועון?! היש עוד

בעולם איש טוב ממנו?! והקדוש-ברוך-הוא שורה באדם הזה! ה'יש מדרגה גבוהה יותר מזו, כשאדם מחיה ומחזק, מעודד ומשמח את הזולת?! רואה אנשים שחשוכי ילדים, ומברכם שיזכו לזרע של קיימא, וברוך השם, נולדו להם בנים ובנות, ה'יש צדיק קדוש מזה?! הוא עצם הטוב, רוצה בטובת כל נשמות ישראל! ה'יש מדת הטוב כמי שמחזק ומשמח הורים אמללים, נעדרי נחת מילדים, שאין להם ילדים בריאים, ומסתובבים ההורים עם כאב ומכאוב, שבורים ורצוצים, ומתיאשים לגמרי מחייהם, ומבקשים את נפשם למות, ובא אדם ומחזקם ומעודדם ומשמחם, ממשיך עליהם את האור של הקדוש-ברוך-הוא, איזה איש טוב הוא זה, היכול לחזק את זולתו! כשיהודי נפל בצרה, נכנס לחובות עצומים, אבד את כל רכושו, חסר פרנסה, והנושים רוצים לסלקו מדירתו, ובא אדם ומשתדל בכל מיני אפנים שבעולם לסייע ולעזור לו, הוא גומל חסד עם זולתו, זוהי שלמות מדת הטוב שיש בבני-אדם. ורואים במציאות, שהקדוש-ברוך-הוא יש לו בזה העולם יהודים טובים, המוכנים למסור נפשם בעבור הזולת, כי כך אומרים חכמינו הקדושים (יבמות עט.): 'ג' סימנים יש באמה זו: הרחמנין, הבישנין וגומלי חסדים; טבע של יהודים שמרחמים זה על זה,

מתבישים זה מזה, גומלים חסד זה לזה, זהו איש טוב, ומורה שמחו דבוק בהקדוש-ברוך-הוא, ומחקה את מעשיו יתברך, מה הקדוש-ברוך-הוא טוב — אף הוא טוב, וכשעושה חסד זוכה להכלל לגמרי בו יתברך. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי תענית, פרק ד', הלכה ב'): "ובצל ידי כסיתיך" — זו גמילות חסדים, שכל העוסק בגמילות חסדים, זוכה לישיב בצלו של הקדוש-ברוך-הוא; זוכה לישיב בצלו של מלך מלכי המלכים, המחיה ומתהוה ומקים את כל הבריאה כלה, זוכה לישיב בצלו יתברך, כי הולך בדרכו יתברך. ולהפך — יש אנשים אכזריים, רשעים ארורים, שכל עסקם רק לשבר בני-אדם, אנשים אלו רוצחים הם, אלו חיות בדמות אדם, כי גם חיה טורפת על לא דבר, אדם נכנס לעבי היער וקופץ עליו זאב וטורפו על לא עול בכפו. בן הדבר, כשיש אדם הרוצה לטרף את זולתו, רוצה רק ברע של זולתו, איננו בין-אדם, אלא חיה בדמות אדם, ואוי לו ואוי לנפשו; כי כל גדלת בר ישראל כשגומל טוב עם הבריות ומרחם עליהם, כי כך אומר רבנו ז"ל (לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן ז'): כשיהודי יודע, שיהכל מאתו יתברך, הוא נקרא רחמן, וזה הצדיק שהוא רחמן, יכול להיות מנהיג הדור, כמו שכתוב (ישעיה מט, י'): "כי מרחמם הוא ינהגם"; מי יכול להנהיג את הבריות?

הטוב משתלם

רט

מי שהוא רחמן אמת, הוא יכול להיות צדיק הדור, מנהיג הדור, ומדוע? כי הקדוש-ברוך-הוא נקרא גם-כן צדיק ורחמן, כמו שכתוב (תהלים קמה, יז): "צדיק הוי"ה בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו", כי הקדוש-ברוך-הוא פביכול הוא עצם הטוב, עצם החסד, וכשאדם עושה רק טוב עם הזולת, הוא נקרא צדיק, נקרא חסיד, אבל פאשר אדם רוצה רק את הרע אצל זולתו, לא אכפת לו שמסתובבים רוקים ורוקות, לא אכפת לו שנכשלים בעברות, רשע מרשע, טמא מטמא הוא, ויעקר מן העולם, כי מסכן הוא לבריות, אם יש אדם שכל ענינו רק לעשות רע לזולת, זהו הסמ"ך-מ"ם, זוהי התגלמות הטמאה, שמסית ומדיח אנשים אחד נגד השני, ובא בכל מיני התלבשות ובכל מיני לשונות, ורוצה אהבה ואחדות, ובסתר רוצה רק את הטמאה, ומסית ומדיח, זהו הסמ"ך-מ"ם וגנדיא דילה, ובראם הקדוש-ברוך-הוא בשביל הבחירה והנפיון, שיעלימו ויסתירו ויכסו את הצדיק והחסיד האמתי למען הבחירה, כי אם היו רואים כלם את הצדיק שהוא עצם הטוב, שכל קיומו רק לחזק, לעודד ולשמח יהודים שבורים, ומדבר על לבם, שאפלו שעובר עליהם מה שעובר — לא יתיאשו, ומשמחם, והולך אל עניים ועושה עמהם חסד וצדקה, ומשדך בין רוקים ורוקות, הרי צדיק פזה ממשיך את

העולם הבא בעולם הזה, הוא מגלה גלוי אלקות. ואם
היו מתגלים צדיקים כאלו בעולם, היה בטול הבחירה
ממש, וכבר לא היה עולם, כי אם אלקות בלבד;
שהרי 'עולם' נקרא כך, על שם העלם והסתר, לשון
נעלם ונתכסה אלקותו יתברך. אדם נמצא בזה העולם
ורואה דומם, צומח, חי, מדבר, מחו חושב מכל מיני
שטיות, מהרהר הרהורים רעים, עיניו מסתכלות על
זהמות וטמאות, ובא לידי הרהורים, הוא מרגיש
גשמיות, מרגיש גלות, אבל אם היה זוכה להתקרב
ולצית את הצדיק האמת, שהוא עצם הטוב, אז היה
בטול הבחירה. לזאת, ברך הקדוש-ברוך-הוא את
הסמ"ך-מ"ם וכת דיליה, שיעלימו ויסתירו את הצדיק
האמת, המגלה גלוי אלקות במדרגה הכי עליונה,
ומוציא את נשמות ישראל מביאר שחת, ומחזקם
ומעודדם שיש להם תקנה. והסמ"ך-מ"ם בא בדמות
אותם רשעים ארורים, הרוצים רק לעקר את זולתם,
להרע להם, ואף שרוצים להתפשר עמם — אינם
חפצים בזה, כי הרשעות והטמאה שבהם אינה מרשה
את הטוב — אוי לאנשים כאלו, רשעים ארורים.
וישנן כמה וכמה דגמאות לכך: הנה באים שני אנשים
לדין, אסור לדין להתבונן אם זה עשיר וזה עני, אם
זה צדיק וזה רשע, אלא על שני בעלי הדין לעמד
לפני הדין כשנים, והדין צריך לדון כפי הצדק והישר

הטוב משתלם

ריא

על-פי ההלכה הברורה המסורה לנו. כשבאים לדין אפלו צדיק ורשע גמור, אזי אין שום השבונות, אם על-פי הלכה במקרה דין, הרשע מרשע צודק, מחייב הדין לתן לו את הצדק, ואם לא — עובר על לאו מן התורה הקדושה, כי אין התורה עושה אפליות. אף שזה רשע מרשע מחלל שבת, אוכל נבלות וטרפות — אוי לו! וזה צדיק לומד תורה — אשרי לו! אף אין זה נוגע לענין הנדון, כי אם על-פי ההלכה נתגלה שהצדיק גנב מהרשע, עליו לשלם לרשע, אף שהרשע חוטא גמור, כי על כך שמחלל שבת יקבל את ענשו — כי "מחללה מות יומת", אבל בדין הזה הוא צודק, ועל הדין לדון כהלכתו ולחייב את הצדיק. ולדאבוננו הרב, רואים במציאות, שיש עונות הדין, ותחת אשר ישתדלו בני-אדם בעבור שלום ואהבה אמיתית, הם מסיתים ומדיחים את זולתם. וכך אומרים חכמינו הקדושים (שבת קלט.): אם ראית צרות רבות באות על העולם, צא ובדק בדיני ישראל, שכל צרות הבאות לעולם, אינן אלא בשביל דיני ישראל; ואין הגאולה באה אלא כשיכלו השופטים והדיינים שאינם מהגונים מעם ישראל. רואים בני-אדם רודפים את זולתם על לא דבר, ואף אם יש אי אילו חלוקי דעות, תחת לילך לדין תורה, וכפי פסק הדין תורה — כן לעשות, ולקבלו באמת ובתמים, הם מסלפים את הדין

וכו'. ולא זו בלבד, אלא בעוונותינו הרבים, אנו עדים לעונות הדין, ולדינים שאינם מהגנים, מקבלי שחר, שומעי צד אחד מבעלי הדין וכו'. אשר הם מפת הסמ"ך-מ"ם, רשעים מרשעים, המעלימים ומכסים את הקדוש-ברוך-הוא, המסתירים את הצדיק ההגון, את החסיד האמתי שבדור. לזאת, יראה כל אדם לקנות לעצמו את מדת הטוב, לעשות טובות עם זולתו, לעזור שיהיה שלום בין הבריות, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי המחזיק ברכה אלא השלום (עקצין פרק ג'); ואמר הקדוש-ברוך-הוא (ילקוט הושע תקכב), חביב עלי חסד שאתם גומלים זה עם זה יותר מאלף עולות שהקריב שלמה המלך לפני. אצלו יתברך מאד חשוב חסד שעושה אדם עם זולתו, עזר שעוזר לחברו; כי בזה שגומל חסד, מגלה שכל העולם כולו הוא הקדוש-ברוך-הוא. ומה אנו רואים במציאות? בא הסמ"ך-מ"ם, ימח שמו וזכרו, וגנדא דיליה, ומעלימים ומסתירים את הקדוש-ברוך-הוא מן העולם, מכניסים שהכל טבע ומקרה ומזל שמשם בני-אדם סובלים את הסבל הזה. ולכן כל יהודי צריך לקנות לעצמו מדת הטוב — להיטיב לשני, ובזה מתגלה גדלתו של בר ישראל — כשזוכה להיטיב עם השני, הולך לו בחיים לעזור לעניים ואביונים, שיהיה להם מה לאכול, שיהיה להם על צרכי החג, מוסר

הטוב משתלם

ריג

נִפְשׁוּ שְׂכָל מְשַׁפְּחָה וּמְשַׁפְּחָה יִהְיֶה לָּהּ לְהוֹצֵאוֹת הַחֵג, שְׂגָם הֵם יִזְכּוּ לְשִׂמְחָה, זֶה נִקְרָא אִישׁ טוֹב, אִישׁ צַדִּיק, אִישׁ חֲסִיד, וְהוּא מְגַלֶּה אֶת הָאֱלֹקוֹת בְּעוֹלָם. כְּשִׂיהוּדֵי הוֹלֵךְ לוֹ בַּחַיִּים לְהַחֲיוֹת אַנְשִׁים שְׂבוּרִים וּרְצוּצִים, שְׂכּוֹאֵב לָהֶם כָּאֵב שִׁילְדֵיהֶם אֵינָם בְּרִיאִים, אֲשֶׁר אֵין כָּאֵב יוֹתֵר גָּדוֹל מִזֶּה, וְהֵם מְחַזְּקִים וּמְעוֹדְדִים אוֹתָם, וּמוֹצִיאִים אוֹתָם מִמְרִירוֹתָם, אֵין צַדִּיק גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה, אֵין חֲסִיד גָּדוֹל יוֹתֵר מִזֶּה; כְּשִׂיהוּדִים מְשַׁתְּדָלִים לַעֲזוֹר זֶה לָזֶה, אֵין צַדִּיקִים גָּדוֹלִים יוֹתֵר מֵהֶם. לֹא-כֵן כְּשִׂאֲנָשִׁים — כָּל חַיֵּיהֶם רַק לַעֲשׂוֹת רַע לְזוּלָת, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, כָּל מַעֲיָנָם — אֵיךְ לַעֲקֹר אֶת הַשָּׁנִי, בְּעֵבוֹר כַּמָּה שְׂקָלִים אוֹ דוֹלָרִים שְׂמְרוּיָחִים, יִלְכוּ לְהִרְסֵם וּלְקַבֵּר אֶת זוּלָתָם, אֵין רָשָׁע גָּדוֹל מֵהֶם, אֲשֶׁר זֶהוּ הַסֵּמֶן-יָ-מ"ם בְּעֵצָמוֹ, שְׂמַעְלִים וּמְסַתִּיר אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֵצָמוֹ, וְזֶה עֵצָם הַטְּמָאָה. כִּי לְהַפְּךָ עֵצָם הַטְּהוֹרָה — שִׂיהוּדֵי יַעֲזֹר לַשָּׁנִי, שִׂיהוּדֵי יִהְיֶה טוֹב. לְזֹאת, אֲשֶׁרִי הָאָדָם שְׂיִכּוֹל לְהִיּוֹת טוֹב עִם הַזּוּלָת, וְהוּא "טוֹב מְשַׁתְּלֵם", כִּי אִם אַתָּה גּוֹמֵל טוֹב עִם הַזּוּלָת, גַּם לְךָ יִהְיֶה טוֹב, וְיִהְיֶה טוֹב לְכָל הָעוֹלָם כְּלוּ; כִּי אַתָּה מְגַלֶּה אֶת אֲמִתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ!

ג.

טוב בבית

בְּנֵי וּבָנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר אֵין עוֹד
 בְּעַל יוֹתֵר טוֹב מִזֶּה שְׁטוֹב לְאִשְׁתּוֹ, אֵין אִשָּׁה טוֹבָה
 יוֹתֵר כְּשֶׁהִיא טוֹבָה לְבַעֲלָהּ, כְּשֶׁהַבַּעַל מְרַחֵם עַל
 אִשְׁתּוֹ, מְעוֹדְדָהּ, מְחַזְקָהּ וּמְשַׁמְחָהּ, זֶהוּ הַבַּעַל הַטוֹב
 בְּיוֹתֵר, וְחֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אוֹמְרִים (ראש השנה ו:): אִשָּׁה
 — בַּעֲלָהּ מְשַׁמְחָהּ; עַל הַבַּעַל תָּמִיד לְעוֹדֵד וּלְחַזֵּק
 וּלְאַמֵץ וּלְשַׁמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ, לְהַכְנִים שְׂמִיחָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת,
 זֶה נִקְרָא בְּעַל טוֹב, שֶׁהוֹלֵךְ לוֹ בְּחַיִּים שְׂיֵהִיָּה לְאִשְׁתּוֹ
 כָּל טוֹב, עַד כְּדֵי כָף, שְׂרוּצָה שְׁלֹאֲשֶׁתוֹ יִהְיֶה טוֹב
 הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ. וְכִמוֹ שְׂאוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים (יבמות סב:): הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוֹפוֹ,
 וְהַמְּכַבְּדָהּ יוֹתֵר מְגוֹפוֹ, עָלָיו הַכֶּתוּב אוֹמֵר: "וַיִּדְעַתְּ כִּי
 שְׁלוֹם אָהֶלְךָ"; כִּי זוֹ צְרִיכָה לְהִיּוֹת שְׂלֵמוֹת הַבַּעַל,
 שְׂיֵאָהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ, וַיַּעֲזְרֶנָּה וַיִּשְׁמְחָה וַיְחַזְקָהּ, אֲשֶׁר אִז
 מִגִּיעַ לְשְׂלֵמוֹת הַטוֹב. וְלִהְפֹךְ — מַה נִּקְרָאת אִשָּׁה
 טוֹבָה? אֵיזוֹ אִשָּׁה טוֹבָה — הָעוֹשֶׂה רְצוֹן בַּעֲלָהּ (תנא
 דְּבֵי אֱלֵהוּ רַבָּה, פְּרָק י'); שְׂכָל מְחַשְׁבוֹתֶיהָ שֶׁל הָאִשָּׁה —
 שְׂיֵהִיָּה לְבַעֲלָהּ טוֹב. הָאִשָּׁה מוֹסְרֶת נִפְשָׁה בְּעִבּוֹר
 טוֹבֵת בַּעֲלָהּ, הִיא מְחַזְקֶת וּמְעוֹדְדֶת וּמְשַׁמַּחַת אוֹתוֹ;
 כִּי סוּף כָּל סוּף אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרַכּוֹת נא):

הטוב משתלם

רטו

אין פרי בטנה של האשה מתברך אלא מפרי בטנו של האיש. על-כן עליה לאהב את בעלה מאד. וכאשר אוהבים ומכבדים זה את זה, הן הבעל עוזר לאשה ומפזר את כל אשר לו רק בעבור אשתו, והן האשה עושה הכל בעבור בעלה, ומוסרת כל אשר לה למענו, זה נקרא בית טוב. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי סנהדרין, פרק ג', הלכה ו'): אשה כבעלה ובעל כאשתו, הם נעשים כגוף אחד; כי כשהבעל טוב לאשתו והאשה טובה לבעלה, על-ידי-זה מכניסים את הטוב שהוא הקדוש-ברוך-הוא בתוך הבית, כי הוא יתברך נקרא טוב, כמו שכתוב (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל, ורחמיו על כל מעשיו", כמו שהקדוש-ברוך-הוא טוב לכלם ומרחם על כלם, כן הבעל טוב לאשתו ומרחם עליה, וכן להפך האשה טובה ומרחמת על בעלה, אשר זהו "הטוב המשתלם", וזהו יפי הטוב, ומורידים את השכינה בתוך הבית. וזהו שאומרים חכמינו הקדושים (ירושלמי ברכות, פרק ט'): אדם נברא מן העפר, וחוה נבראה מן האדם, מהיום ואילך בצלמנו כדמותנו, אי אפשר לאיש בלא אשה, אי אפשר לאשה בלא איש, אי אפשר לשניהם בלא שכינה; כשאחד רוצה את זולתו, וכל אחד רוצה את הטוב מהשני, כששניהם אוהבים לגמל טוב וחסד זה לזה, הרי מביאים את השכינה לתוך הבית, וזהו בית

לשְׂכִינָה, בֵּית נִפְלָא, כִּי הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית כְּזֶה. וּמָה
 אָנוּ רוֹאִים לְהִפְּךָ, כְּשֵׁישׁ בְּעָלִים רְשָׁעִים אַרְוָרִים,
 הַיּוֹרְדִים לְחַיֵּי נְשׁוֹתֵיהֶם, הַבֹּעֵל יוֹרֵד לְחַיֵּי אִשְׁתּוֹ,
 מִשְׁפִּילָה מְקַלְלָה, מִכָּה אוֹתָהּ, מְקַמֵץ יָדוֹ בְּעֵבוֹרָה,
 וְהוּא כְּלֵי גְדוֹל, רָשָׁע מְרָשָׁע, גּוֹרֵם לְאִשְׁתּוֹ לְהוֹרִיד
 דְּמַעוֹת עַל כָּל דְּבָר שֶׁנִּפְשָׁה חֲפָצָה, וְאִינוּ נוֹתֵן לָהּ
 חֲפָצָה וְרִצּוֹנָה, הֵיכֵן הַטּוֹב שָׁבוּ? ! הֵיכֵן הַרְחַמְנוֹת
 בּוֹ? ! הֲלֹא עָקַר הַטּוֹב בְּבֵית כְּשֶׁאָדָם טוֹב עִם אִשְׁתּוֹ,
 וְרוֹצֵה בְּטוֹבָתָהּ. וְלִהְפֹּךְ — יֵשׁ נָשִׁים רָעוֹת, אִשָּׁה רָעָה
 — צָרַעַת לְבַעֲלָהּ, מֵאִי תִקְנֶנְתִּיהָ? יִגְרָשְׁנָה וְיִפְטֹר מִן
 הַצָּרָה (יְבָמוֹת ט.ג.), יֵשׁ נָשִׁים הַיּוֹרְדוֹת לְחַיֵּי בְּעָלֵיהֶן, כָּל
 דְּבָר קָטָן שֶׁהִבְעֵל עוֹשֶׂה, הֵן מוֹתְחוֹת עָלָיו בְּקִרְתָּהּ,
 וּמִשְׁפִּילוֹת וּמִבְזוֹת אוֹתוֹ, וּמוֹצִיאוֹת אֶת כָּל הַחֲשָׁק
 וְהַטַּעַם בְּחַיָּו: מָה עָשִׂיתָ, הֵיכֵן הִלַכְתָּ, מָה? מִי?
 אֵימַת? וְאֵיךְ? ! אֲשֶׁר אֵלּוֹ בְּכָלֵל נָשִׁים רָעוֹת, וּמוֹנְעוֹת
 עֲצָמָן מִבְּעָלֵיהֶן, נוֹקְמוֹת בְּבַעֲלֵיהֶן, מְכַשִּׁילוֹת אוֹתָם
 בְּעֵבְרוֹת, אֲשֶׁר הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינוֹ מוֹחֵל לָהֶן,
 הֵיכֵן מִדַּת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים שָׁלָהֶן? לְזֹאת הַטּוֹב בְּבֵיתָ,
 זֶהוּ "הַטּוֹב הַמְּשַׁתְּלֵם", כִּי אִם הִבְעֵל טוֹב לְאִשָּׁה
 וְהָאִשָּׁה טוֹבָה לְבַעֲלָהּ, אֲזִי מְמַשִּׁיכִים אֶת הַקְּדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא בְּבֵיתָ, "כִּי טוֹב הַנּוֹי" הַלְכָל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל
 מַעֲשָׂיו, אֵין עוֹד יִפִּי כְּזֶה, שֶׁהִבְעֵל טוֹב לְאִשְׁתּוֹ,
 וּמְחַזֵּק וּמְעוֹרֵד אוֹתָהּ, וְאֵין בֵּית טוֹב וְיָפָה יוֹתֵר

כַּשֶׁהָאִשָּׁה טוֹבָה לְבַעֲלָהּ, וּמְחַזְקֶת וּמְעוֹדֶדֶת אוֹתוֹ. בֵּית כָּזֶה אֲשֶׁר כָּל כְּלוּ מְלֵא טוֹב, הָאֶחָד טוֹב לְזוּלָתוֹ, הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּבֵית כָּזֶה, וּמִבֵּית כָּזֶה יוֹצְאִים יְלָדִים קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים, יְלָדִים צְדִיקִים, יְלָדִים מְשֻׁלְּמִים, יְלָדִים פְּקָחִים, כִּי רוֹאִים בְּבֵית שֶׁהָאָב טוֹב לָאֵם, וְהָאֵם טוֹבָה לָאָב, הַבֵּית נִבְנָה רַק עִם מִדַּת הַטוֹב, אֲשֶׁר אֵין יוֹתֵר טוֹב וְיִפִּי מִזֶּה. עַל-כֵּן "הַטוֹב הַמְּשֻׁלְּמִים" הוּא לְהִיּוֹת טוֹב בְּבֵית, הֵן הַבַּעַל יִהְיֶה טוֹב לְאִשָּׁה וְהֵן הָאִשָּׁה תִּהְיֶה טוֹבָה לְבַעֲלָהּ, וּכְשֶׁשְּׂנִיָּהֶם טוֹבִים זֶה לָזֶה, אֲזִי מִמְּשִׁיכִים אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּבֵית, וְהַיְלָדִים הַנוֹלָדִים בְּבֵית כָּזֶה שְׂכָלוֹ טוֹב, כְּלוּ חֶסֶד, מְצַלְחִים וְנִבְוֹנִים, אֲשֶׁר זֶהוּ בֵּית מְצַלַּח. לְזֹאת צְרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבַע עוֹלָם לְהַחֲדִיר אֶת מִדַּת הַטוֹב בְּבֵית, לֹא לִילֵךְ בְּמִדַּת הָאֲכֻזְרִיּוֹת בְּשׁוּם פָּנִים וְאִפֶּן, לֹא הַבַּעַל עִם הָאִשָּׁה וְלֹא הָאִשָּׁה עִם הַבַּעַל, תִּרְחַמוּ זֶה עַל זֶה, תִּרְגִּישׁוּ בַצַּעַר שֶׁל הַשְּׂנִי, אֵל תִּנְקְמוּ זֶה בְּזֶה, אֲזִי תִרְאוּ אֵילוּ יְלָדִים מְצַלְחִים יֵצְאוּ מִכֶּם; כִּי כְּשֶׁרוֹאִים הַיְלָדִים בֵּית מְלֵא טוֹב, בֵּית מְלֵא חֶסֶד, שְׂאֶחָד עוֹשֶׂה טוֹב וְחֶסֶד עִם זוּלָתוֹ, בֵּית מְלֵא שְׂמֻחָה, שְׂאֶחָד מְשַׂמַּח אֶת הַשְּׂנִי, יְלָדִים אֵלוּ יוֹצְאִים בְּרִיאִים בְּנִפְשָׁם, בְּרוּחָם וּבְנִשְׁמָתָם, וְגַם הֵם זוֹכִים לְקַבֵּל פְּנֵי הַשְּׂכִינָה. עַל-כֵּן הַ"טוֹב הַמְּשֻׁלְּמִים" מְכַל הַבְּחִינּוֹת, וְאֲשֶׁרִי הָאָדָם הַמוֹסֵר נִפְשׁוֹ לְהַגִּיעַ אֶל מִדַּת הַטוֹב, שְׂאֵז

כָּל הַבַּיִת יִהְיֶה מְלֵא שְׂכִינָה, לֹא יִרְגִישׁוּ כְּלוּם רַק אֶת
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי בְּבֵית שְׁעוֹשִׁים טוֹב, בֵּית הַכְּנוּי
וּמְשֻׁתָּת עַל יְסוּדוֹת צְדָקָה וּגְמִילוּת חֶסֶד זֶה לָזֶה —
שֵׁם גָּרָה הַשְׂכִּינָה, וְאִזִּי אֵין חֶסֶד כְּלוּם, אֶלֶּא יֵשׁ שְׁפַע
בְּרָכָה וְהַצְלָחָה; אֲשֶׁרִי הָאָדָם הַשֵּׁם דְּבָרִים אֵלוֹ בְּתוֹךְ
לְבוֹ, וְאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

מכתב העתק משו"ת "אשר בנחל"

בעזרת השם יתברך, יום שני לסדר ראה ה'תשל"ז.

שלום וברכה וכל טוב סלה אל האברך היקר לי
מאד, שותה ממיימי הנחל נובע מקור חכמה, זכותו יגן
עלינו ... ואתו עמו ... שיחיו.

לנכון קבלתי את מכתבכם.

מה אמר לכם, מאד מאד אני מצטער ממה
שעובר בביתכם בענין השלום-בית שלכם וכו' וכו'.
הלא עליכם לדעת, אשר רבנו ז"ל הקפיד מאד על
ענין זה, ובפרוש אמר (שיחות ה"ן, סימן רסג), אשר
הבעל-דבר מניח את עצמו על זה מאד מאד —
לקלקל השלום-בית של בני הנעורים, כדי שיתפסו
במצודתו, חס ושלום, והוא עושה בערמומיות גדולה,
שיהיה נעשה קלוקל ופרוד בשלום-בית, כדי
להכשילם אחר-כך בעברות חמורות, רחמנא לישיזבן.
ועל-כן צריכים כל בני זוג לידע את מזימתו של
הסמ"ך-מ"ם הרשע, הרוצה רק להכשילם בשבירת
הבית, ועליהם לעמד על המשמר, שלא יבואו לידי
גרושין, חס ושלום; כי המחלקת בבית זה אש בבית,

ואש תמיד מתחילה רק עם גפרור קטן, כמו-כן מחלקת מתחילה רק בדבר קטן, כמאמרם ז"ל (סנהדרין ז): אמר רב הונא, האי תיגרא דמיא לצנורא דבידקא דמיא, כיון דרוח רוח וכו'; ועל-כן בעוד האש קטנה יכולים תכף-ומיד לכבותה, לא-כן אם כבר יצאה אש גדולה, והמשפחות מערבות בזה, אזי מר מאד, כי עומדים על צד זה וכו', ועל צד זה וכו', והמשפחות מתערבות בכל הענין וכו', ונעשית מזה מחלקת עצומה, רחמנא לישזבן, עד שבאים לידי גרושין, רחמנא לצלן, והכל התחיל מדבר פעוט. ולכן עליכם לראות תכף-ומיד להשלים ביניכם, ובפרט שרבנו ז"ל הקפיד מאד מאד על שלום-בית, וכל ההנהגות המשנות וכו' כלל אינן כתובות בספרי רבנו ז"ל, וחדשים מקרוב באו וכו', שמלמדים אברכים דמיונות ושטיות וכו', עד שחושבים שהם עובדים וכו', ובאמת אינם אלא עובדי עבודה זרה, כי איש ואשה זכו — שכינה שרויה ביניהם (סוטה יז.), וכיון שיש מריבות ביניהם, מסלקים את השכינה, ותכף-ומיד שיש סלוק שכינה, הרי עובדים עבודה זרה. כמו שפרש הבעל-שם-טוב, זכותו יגן עלינו, על פסוק: "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים", תכף ומיד כשאדם סר ממנו יתברך, אז הוא כבר עובד עבודה זרה, רחמנא לישזבן. ועל-כן צריכים למסר את נפשו מאד

שִׁיהִיָּה שְׁלוֹם בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כִּי לֹא מָצָא הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא כְּלִי מַחְזִיק בְּרָכָה לְיִשְׂרָאֵל אֲלֵא הַשְּׁלוֹם (עקצין פֶּרֶק
 ג'); וְשִׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁלוֹם (שְׁבַת י'); וְעַל-כֵּן
 כְּשֵׁיִשׁ שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, מִשְׁרִים אֶת הַשְּׂכִינָה
 בַּבַּיִת. וְלָכֵן עֲלֵיכֶם תִּכְףּ-וּמְיָד לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת
 שְׁבָעוּלָם לְהַשְׁלִים בֵּינֵיכֶם, וְאַל תִּתְּלוּ אֶת הַחֲסָרוֹנוֹת
 עַל חֲסִידוֹת בְּרֶסֶלֶב, אֲדַרְבָּה מִי שְׁלוֹמֵךְ בְּאַמַּת סִפְרֵי
 רַבְּנֵנוּ ז"ל וּמִתְמִיד בָּהֶם, יוֹדֵעַ אֵיךְ שָׂרְבָנוּ ז"ל הַקָּפִיד
 מְאֹד שִׁיהִיָּה שְׁלוֹם בֵּין הַזּוּגוֹת הַצְּעִירִים, שֶׁתְּהִיָּה
 בֵּינֵיהֶם הַבְּנָה הַדְּדִית, וְלִמַּד לָנוּ עֲצוֹת נִפְלְאוֹת אֵיךְ
 לְהַחְזִיק אֶת הַבַּיִת וְלֹא לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם.

עֲלֵיכֶם לַדַּעַת, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה הֵם שְׁתַּפִּים לְכָל דָּבָר
 — הֵן לְהַפְסֵד וְהֵן לְשָׁכַר, וְאַסוּר לְהֶאֱשִׁים אֶחָד אֶת
 הַשְּׂנִי, אֲדַרְבָּה שְׁנִיָּהֶם צְרִיכִים לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר זֶה אֶת זֶה,
 הַבַּעַל צָרִיךְ לְמַסֵּר אֶת נַפְשׁוֹ לְכַבֵּד וּלְיַקֵּר אֶת אִשְׁתּוֹ,
 וַיִּתֵּן לָהּ אֶת כָּל צְרָכֶיהָ, כִּי כַּף אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים
 (יבמות סב:) הָאוֹהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ כְּגוֹפוֹ וְהַמְּכַבְּדָהּ יוֹתֵר
 מְגוֹפּוֹ, וְהַמְּדַרִּיף בְּנָיו וּבָנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, וְהַמְּשִׂיאֵן
 סָמוּךְ לְפָרֶקֶן, עָלָיו הַכֶּתוּב אוֹמֵר: "וַיִּדְעָתָ כִּי שְׁלוֹם
 אֶהְיֶה"; וְכֵן אָמְרוּ (ראש השנה ו.): אִשָּׁה — בַּעֲלָהּ
 מְשֻׁמָּחָה; עַל הַבַּעַל לְשַׂמַּח וּלְאַהֵב אֶת אִשְׁתּוֹ, וְלַעֲשׂוֹת
 כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבָעוּלָם שִׁיהִיָּה לָהּ טוֹב בְּחַיֶּיהָ, אֲבָל

מצד שני — האשה צריכה למסר את נפשה בעבור בעלה. ואמרו חכמינו הקדושים (תנא דבי אליהו רבה, פרק י'): אין אשה כשרה אלא העושה רצון בעלה; ועל האשה להיות מסורה לגמרי לבעלה ולכבד את רצונו, ועליה להבין, שישנם דברים, בהם צריכה היא לוותר לבעלה, ובפרט פשיש לו סבה טובה למבקשו.

הכלל — מדת הטוב היא דו סטרית, ונעשית משני הכווננים, הבעל צריך להיות טוב לאשתו, ולהבין אותה, והאשה צריכה להיות טובה לבעלה ולהבין אותו, ורק זה נקרא טוב — כשהוא נעשה משני הצדדים, ולא שכל אחד יצעק שרק הוא מחזיק בטוב, אלא תמיד צריכים להתחלק עם הטוב. ובאמת מי שהולך במדת הטוב — הוא מצליח; כי אין עוד מדה יקרה כמדת הטוב. אף-על-פי-כן אנחנו מוצאים שיש מקומות, שהאשה אינה רוצה ללכת וכו', ואין לבעלה להכריחה דיקא לילך וכו', וכן ישנם מקומות שקשה לבעל ללכת, ואין לאשה להכריחו לילך וכו'. אם יכבדו אחד את רצון זולתו, אזי יהיו זוג למופת. וזה מה שנצרך אצלכם, שתהיה הבנה הדדית ביניכם, וחס ושלום, לא תלכו אחד נגד השני, בדרך "דוקא", או "כף אני רוצה" וכו', הנהגות כאלו שורפות את השלום-בית. צריכים לחיות רק עם עקרונות בלב טוב

תמיד, ועם מדת הטוב אין מפסידים כלל ועקר, אלא תמיד יוצאים נשפרים. וחקמינו הקדושים אמרו (בראשית רבה, פרשה לג, סימן ג'): כתיב (תהלים קמה, ט): "טוב הוי"ה לכל ורחמיו על כל מעשיו", אמר רבי לוי: טוב הוי"ה לכל — על הכל שהוא מעשיו. אמר רבי שמואל: טוב הוי"ה לכל ורחמיו על הכל, שהן מדותיו הוא מרחם; וכך האדם צריך להרגיל את עצמו ללקח — להיות טוב לכל, ולרחם על הכל. ומכל שכן הבעל על האשה והאשה על בעלה, שאחד ירחם על זולתו, ויתנהגו בטוב זה לזה, ואז הם הולכים במדותיו של הקדוש-ברוך-הוא.

ובאמת עליכם לדעת, שכל המריבות והאי הבנות בבית, זה בא כשאינן הבעל לומד תורה, וכן אין האשה עוזרת לבעלה ללמד תורה, כי אם הבעל היה לומד תורה, והיה מכניס את עצמו תמיד בלמוד התורה הקדושה, אזי היה זוכה להיות סבלן גדול על כל מה שבא עליו, וכן אם האשה היתה מחזקת ומעוררת את בעלה ללמד תורה, אזי היו יכולים שניהם להסתדר על הצד הכי טוב, והיו סובלים סבל דקדשה, כמאמרם ז"ל (בראשית רבה, פרשה צח, סימן יב): "וירא מנוחה פי טוב" — זו התורה, שנאמר (משלי ד, ב): "כי לקח טוב נתתי לכם", "ואת הארץ כי נעמה"

— זו התורה, (איוב יא, ט): "אַרְכָּה מֵאַרְץ וְגו', "וַיֵּט שְׁכֵמוֹ לְסֹבֵל" — עָלָה שָׁל תוֹרָה; וְלָכֵן בֵּית שְׁנֵבְנָה עַל יְסוּדוֹת הַתּוֹרָה, וּמְדַבְּרִים שָׁם רַק דְּבַרֵי תוֹרָה, אֵין עוֹד שְׁלוֹם יוֹתֵר מִזֶּה. וְלִהְפֹךְ בֵּית שֵׁשׁ שָׁם כָּל מִינֵי הַבָּלִים וְהַבְּלִי הַבָּלִים, רַחֲמָנָא לִישְׁזֹבֵן, וְרַחֲוֹקִים מִהַתּוֹרָה, יֵשׁ שָׁם מְרִיבוֹת וּמַחְלָקֹת וְאֵי הַבְּנוֹת. וְלָכֵן רְאוּ לְקִנּוֹת לְעֶצְמְכֶם אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲשֶׁר עָלֶיהָ נֶאֱמַר (תהלים לד, ט): "טַעֲמוּ וּרְאוּ כִי טוֹב הָוָי"ה"; וְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְהַתּוֹרָה אֶחָד הֵם, וְאִם מִתְּנַהֲגִים כְּפִי דְרַכֵי הַתּוֹרָה, הֲרִי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשֻׁרָה שְׁכִינְתוֹ בְּבֵית זֶה, וְנַעֲשֶׂה טוֹב בְּבֵית לְשִׁנְיָהִם.

וְלָכֵן אֲנִי מְאֹד מְאֹד מְבַקֵּשׁ אֶתְכֶם, רְאוּ לְפַקֵּחַ אֶת עֵינֵיכֶם, וּתְשִׁנוּ אֶת הַנְּהַגוֹתֵיכֶם, וּתְדוּנוּ אֶחָד אֶת הַשְּׁנֵי לְכַף זְכוּת, וּתְשַׁדְּלוּ לְהַבִּין זֶה אֶת זֶה, וּדְיָקָא עַל-יְדֵי-זֶה תְּצַלִּיחוּ בְּחַיֵי נְשׂוֹאֵיכֶם.

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלוֹמְכֶם בְּאַהֲבָה רַבָּה מְאֹד...